

Відгук офіційного опонента

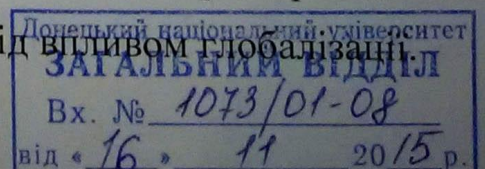
кандидата економічних наук Гетьманенко Юлії Олександрівни
на дисертаційну роботу Давидюк Людмили Петрівни на тему
«Трансформація міжнародного ринку праці в умовах глобалізації»,
представлену до захисту у спеціалізованій вченій раді Д 11.051.03 у
Донецькому національному університеті МОН України (м. Вінниця)
на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні
економічні відносини

Актуальність теми дослідження

На сучасному етапі світогосподарського розвитку, під впливом глобалізаційних зрушень, відбуваються процеси зміни кількісних та якісних характеристик функціонування ринків праці країн, залучених до процесів міждержавної взаємодії.

Інтеграція країн до міжнародного ринку праці передбачає всебічне врахування тенденцій та особливостей його розвитку, форм та механізмів регулювання. Незважаючи на те, що вплив глобалізації на збалансування та стабілізацію національних ринків праці є доволі неоднозначним і спричиняє нерівні соціальні наслідки для життєвого рівня населення різних країн світу, в умовах прагнення країн до включення до міжнародного ринку формується певний перелік вимог, які висувуються до кваліфікації робочої сили на ринку праці, та встановлюється певний рівень якості праці, який відповідає сучасному рівню економічного світового розвитку. Тож, розвиток глобальної економіки, беззаперечно, змінює організацію міжнародного ринку праці й обумовлює підвищення вимог до якості робочої сили.

Як система міждержавних відносин з приводу узгодження попиту та пропозиції робочої сили, регулювання міграційних потоків, уніфікації умов використання праці тощо, світовий ринок праці об'єктивно потребує залучення до вирішення вказаних питань важелів різнорівневого регулювання, які зазнають певних трансформацій під впливом глобалізації.

Враховуючи вищезазначене, актуальність представленої дисертантом роботи, в якій досліджено концептуальні основи розвитку міжнародного ринку праці в умовах глобалізації та запропоновано науково-практичні рекомендації щодо регулювання міжнародного ринку праці з урахуванням впливу глобалізаційних зрушень, не викликає сумнівів.

Наукова новизна отриманих результатів

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в поглибленні існуючих теоретико-методологічних засад дослідження міжнародного ринку праці, а також розробці науково-практичних рекомендацій щодо регулювання міжнародного ринку праці в умовах глобалізаційних перетворень.

До найбільш суттєвих наукових результатів, що розкривають особистий внесок автора у розробку досліджуваної проблеми та характеризують новизну роботи, належать наступні:

висунуто гіпотезу, що міграційна складова розвитку міжнародного ринку праці, зміст якої проявляється через функції міграції, уповільнює швидкість і масштаби прояву глобальних проблем економічного розвитку;

обґрунтовано висновок, що віднесення тих чи інших наслідків трудової міграції до позитивних або негативних не може бути остаточним, а залежатиме від конкретної соціально-економічної ситуації в країні, оскільки міжнародна трудова міграція має суттєві неоднозначні економічні і соціальні наслідки як для країни-донора, так і для країни-реципієнта;

надано авторське визначення *міжнародного ринку праці* як системи відносин, що виникають між державами з приводу попиту-пропозиції на робочу силу у світовому економічному просторі, центральним елементом яких є трудова міграція як наслідок відмінностей у територіальному розподілі та відтворенні робочої сили, в результаті чого міжкрайнові потоки робочої сили набувають глобального характеру;

запропоновано концептуальну схему регулювання міжнародного ринку праці, яка містить перелік відповідних *концептуальних напрямків*: гідна праця; міжнародне співробітництво в сфері міграції робочої сили; глобальна

інформаційна база; управління міграцією робочої сили; захист працівників-мігрантів; запобігання зловживанням у сфері міграції; соціальна інтеграція і участь у суспільному житті; міграція і економічний розвиток; сприяння організованій міграції робочої сили; ліцензування діяльності служб із найму і зайнятості працівників-мігрантів;

розроблено системно-динамічну модель розвитку міграційних процесів на міжнародному ринку праці, верифікація якої (за чотирма сценаріями) дозволила зробити висновок, що найбільші відмінності від стандартної поведінки моделі спостерігаються у випадку зростання темпів скорочення працівників і лише у даному випадку змінюється на низхідну спрямованість тренду змінної «обсяг грошових переказів».

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій

Дисертацію побудовано на засадах використання загальнонаукових та специфічних методів дослідження: історичного підходу, узагальнення, аналізу й синтезу, прогнозування, системного та порівняльного аналізу, системно-динамічного моделювання та ін.

Отримані результати базуються на використанні законодавчих та нормативних актів України та інших держав щодо регулювання міжнародного та національних ринків праці, аналітичних звітів міжнародних організацій, даних офіційної міжнародної та вітчизняної статистики, періодичної літератури щодо питань функціонування і розвитку міжнародного ринку праці, результатів власних досліджень автора.

Вищевикладене свідчить про обґрунтованість і достовірність викладених результатів дослідження.

За темою наукової роботи опубліковано 22 наукові роботи загальним обсягом 8 д.а., з яких особисто автору належить 7 д.а., у тому числі 4 статті у наукових періодичних виданнях інших держав та виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз, загальним обсягом 1,8 д.а., з яких особисто автору належить 1,5 д.а., 4 одноосібних статті у наукових фахових виданнях загальним обсягом 2,3 д.а.

Публікації з достатньою повнотою відображають зміст дисертаційної роботи, автореферат відповідає її змісту.

Зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційну роботу виконано відповідно до тематики науково-дослідної роботи кафедри економіки підприємства та міжнародної економіки Вінницького торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету МОН України за держбюджетними темами «Інтернаціоналізація руху трудових ресурсів в Україні» (номер держреєстрації 0113U001403) та «Методика розробки, реалізації та оцінки програм соціально-економічного розвитку сільських територій Вінницької області» (номер держреєстрації 0110U002975); кафедри управління персоналом та економіки праці Донецького національного університету МОН України (м. Вінниця) за держбюджетною темою «Регулювання соціально-економічного розвитку України: людський вимір» (номер держреєстрації 0111U008157).

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів

Отримані результати характеризуються вагомим теоретичним значенням, яке полягає у поглибленні теоретико-методологічних основ дослідження міжнародного ринку праці, зокрема щодо формування наукового підґрунтя трансформаційних зрушень на міжнародному ринку праці під впливом глобалізації.

Практичне значення отриманих результатів підтверджено їх використанням в діяльності Управління міжнародного співробітництва Вінницької обласної державної адміністрації (довідка № 25-4-04/2468 від 21.01.2015 р.), Департаменту регіонального економічного розвитку Вінницької обласної державної адміністрації (довідка № 16/125 від 22.01.2015 р.), Вінницького обласного центру зайнятості (довідка № 28/1523 від 23.12.2014 р.), Вінницького обласного осередку Міжнародної громадської організації «Україна-Польща-Німеччина» (довідка № 167 від 22.01.2015 р.), Євворегіону «Дністер» (довідка № 11/14 від 27.01.2015 р.).

Результати досліджень також використано в навчальному процесі Вінницького торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету МОН України при розробці навчально-методичних комплексів та викладанні дисциплін «Міжнародні економічні відносини», «Міжнародна економіка», «Глобальна економіка» (довідка № 943/09-26/6.9.0 від 25.12.2014 р.), а також Донецького національного університету МОН України (м. Вінниця) при викладанні дисциплін «Ринок праці», «Корпоративна соціальна відповідальність» (довідка № 167/01-08/01.13 від 30.12.2014 р.).

Відповідні довідки містяться в додатках до дисертації.

Зауваження та дискусійні положення до дисертації

Незважаючи на високий науковий рівень проведеного дослідження та обґрунтованість отриманих результатів, щодо роботи можна висловити ряд зауважень.

1. У першому розділі роботи (п. 1.1) дисертант говорить про становлення принципово нової – інтелектуальної – моделі світової економіки (с.26), виділяючи характерні особливості вказаної моделі (перетворення наукових знань та інформації на найбільш цінний ресурс світогосподарського розвитку; вирішальне значення людського капіталу та нових знань у розробці та впровадженні нових виробничих та інформаційних технологій; домінування у світогосподарській інфраструктурі інформаційно-телекомунікаційних систем) . З цим не можна не погодитись, однак в ході дослідження не зазначається, чи пов'язаний даний процес зі становленням соціальної форми глобалізації, про яку йдеться вище, і яким чином: що є первинним, якими є важелі розвитку відповідного зв'язку і т.п. Вочевидь, що такий зв'язок існує, але його слід було висвітлити більш структуровано. Тим більше, що нижче за текстом мова йде про те, що з позицій людського розвитку наслідки глобалізації мають асиметричний вплив на економічний розвиток країн, що перешкоджає соціалізації глобального економічного розвитку.

2. Досліджуючи в п. 1.2 типологію міжнародної трудової міграції, причини економічного характеру автор пов'язує з переміщенням робочої сили з країн з низьким рівнем життя в ті країни, де він є вищим (с. 33), однак далі (с. 33) наголошує на різноспрямованості основних потоків міграції робочої сили. Те, що економічні причини виступають фундаментальною основою міжнародної трудової міграції, сумніву не підлягає, однак що лежить в основі вказаної різноспрямованості - вимагає додаткових пояснень, зважаючи на зростання масштабів міграційних процесів на ринку праці глобальної економіки.

3. Не викликає сумнівів, що під впливом глобалізації, інтернаціоналізації ринку праці у світі створюються передумови формування інтегрованої моделі ринку праці (с. 52). Хоча концептуально цей висновок є цілком обґрунтованим, він потребує певної конкретизації в частині тих елементів регулювання ринку праці, які взято з досвіду функціонування найбільш успішних моделей, оскільки з даних, наведених вище, можна зробити лише певні висновки щодо загального змісту вказаних моделей (ліберальна, соціал-демократична, консервативна, перехідна).

4. Надзвичайно цікавим є гендерний аспект представленого дослідження (п. 2.1), зокрема в частині гендерного розриву у заробітній платі. Чим можна пояснити, що у групі менш економічно потужних країн (Польща, Словенія, Португалія) цей показник не становить і 10%, а у таких розвинутих країнах, як Австрія, Великобританія, Нідерланди, перевищує 20% (табл.2.6, с.86)? Пояснення, пов'язані з різною економічною активністю чоловіків і жінок, наведені вище, не є вичерпними, зважаючи на ту вагу, яка приділяється в європейських країнах боротьбі з нерівністю у заробітній платі як частини політики зайнятості.

5. Як можна бачити з результатів аналізу, здійсненого у п. 2.3, ситуація на ринку праці України є надзвичайно складною: чисельність навіть офіційно зареєстрованих безробітних в рази перевищує попит на працівників; безробіття набуває хронічного характеру не лише для осіб з низькою конкурентоспроможністю, але й для осіб з високим рівнем професійної

підготовки; крім того, для України характерним є явище прихованого безробіття та нерегламентованої зайнятості, масштаби якої призводять до зростання частки тіньової економіки у ВВП. Цілком слід погодитись з дисертантом, що вищевикладене є наслідком відсутності в Україні цілісної моделі ринку праці, коли політика зайнятості в державі практично підмінена концепцією працевлаштування (с.126). Слід погодитись і з тим, що концепція державної політики зайнятості має базуватись на реальній ціні товару «робоча сила» і довгостроковій програмі узгодження макроекономічних і регіональних інтересів реформування економіки. Цілком логічно ланцюжок викладених міркувань мав би завершитись розробкою відповідного організаційно-економічного інструментарію, однак третій розділ роботи не містить відповідних розробок.

6. Розглядаючи концептуальні засади регулювання міжнародного ринку праці на етапі глобальних трансформацій світової економіки (п. 3.1), дисертант достатньо ґрунтовно підходить до питання вироблення загальних підходів в аспектах відповідного інституційного середовища трудової міграції, гідної праці, соціальної інтеграції і т.д., наголошуючи на необхідності стандартизації збирання й аналізу даних щодо функціонування ринку праці (с.151), однак не конкретизує дане твердження (пропозицію): за якими напрямками має відбуватись дана стандартизація, з дотриманням яких вимог, які процедурні обмеження мають висуватись і т.п.

Відповідність дисертації нормативним вимогам Положення про порядок присудження наукових ступенів та присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника та інших документів

Викладені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку проведеного дослідження.

Дисертаційна робота Давидюк Людмили Петрівни «Трансформація міжнародного ринку праці в умовах глобалізації» виконана на високому науково-теоретичному рівні та є самостійною завершеною науковою працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати стосовно

удосконалення механізмів регулювання міжнародного та національних ринків праці на етапі глобальних трансформацій світової економіки.

Зміст дисертаційної роботи відповідає обраній темі, забезпечує досягнення поставленої мети і вирішення задач наукової роботи та відповідає вимогам п. 9, 11, 12, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника».

Загальна оцінка дисертації

Ступінь і зміст наукової новизни, теоретичне і практичне значення роботи, достовірність отриманих висновків і рекомендацій, актуальність теми дослідження дають підстави для висновку, що дисертаційна робота «Трансформація міжнародного ринку праці в умовах глобалізації» відповідає вимогам до кандидатських дисертацій, а її автор Давидюк Людмила Петрівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини.

Офіційний опонент

**кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів
Донбаської державної
машинобудівної академії
(м. Краматорськ) МОН України**

Ю.О. Гетьманенко

Підпис канд. екон. наук, доцента кафедри фінансів Ю.О. Гетьманенко засвідчую:

**Перший проректор,
проректор з науково-педагогічної,
навчальної та методичної роботи
ДДМА (м. Краматорськ) МОН України**

11.11.2015

А.М. Фесенко